

En ansökan om hemlig dataavläsning utan stöd i lag

1. Bakgrund

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) ska underrättas när rätten beslutar i fråga om tillstånd till hemlig dataavläsning (21 § lagen [2020:62] om hemlig dataavläsning). Med utgångspunkt i en av dessa underrättelser har nämnden granskat ett tvångsmedelsärende vid åklagarkammaren i Uddevalla. Granskningen har avsett att kontrollera om ärendet, i de delar som avser användningen av hemlig dataavläsning, har handlagts i enlighet med lag eller annan författning.

Nämnden har tagit del av de handlingar i ärendet som avser hemlig dataavläsning. Med anledning av vissa iakttagelser har nämnden ställt frågor till den ansvariga åklagaren.

2. Rättsliga utgångspunkter

Hemlig dataavläsning innebär att uppgifter, som är avsedda för automatiserad behandling och åtkomliga i ett avläsningsbart informationssystem, hämtas in i hemlighet med ett tekniskt hjälpmedel (1 § lagen om hemlig dataavläsning). Ett avläsningsbart informationssystem kan avse en elektronisk kommunikationsutrustning men också ett användarkonto till, eller en på motsvarande sätt avgränsad del av, en kommunikationstjänst, lagringstjänst eller liknande tjänst. I ett tillstånd till hemlig dataavläsning ska det anges vilket avläsningsbart informationssystem tillståndet avser. Därutöver ska det av tillståndet framgå bl.a. under vilken tid som verkställighet får ske och vilken uppgiftstyp enligt 2 § första stycket som får hämtas in (18 § första stycket lagen om hemlig dataavläsning).

När det finns någon som är skäligen misstänkt för brott får hemlig dataavläsning endast avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den misstänkte. I de fall där tillståndet gäller kommunikations-

avlyssnings-, kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får det även avse ett avläsningsbart informationssystem som den misstänkte har kontaktat eller kommer att kontakta (4 b § första och andra stycket lagen om hemlig dataavläsning).

3. Nämndens iakttagelser och bedömning

I ärendet har åklagaren, i en förundersökning gällande mord, ansökt om tillstånd till hemlig dataavläsning av ett e-postkonto tillhörande den avlidna målsäganden. Ansökan avser uppgiftstypen kommunikationsövervakningsuppgifter och verkställighetsperioden har angetts från fem dagar innan beslutet till cirka en månad efter beslutet.

3.1. Ansökan om hemlig dataavläsning har saknat stöd i lag

Av underlaget till ansökan framgår att de brottsbekämpande myndigheterna ville komma åt innehåll i målsägandens dator för att genom innehållet styrka motivet till mordet. Av underlaget framgår vidare att brottsbekämpande myndigheter avsett att komma in i målsägandens låsta dator genom att återställa lösenordet till datorn via målsägandens e-postkonto. Varken i ansökan eller i underlaget till ansökan görs gällande att den misstänkte använt eller kontaktat målsägandens e-postkonto.

Nämnden har ställt frågor till åklagaren om bl.a. den rättsliga grunden för ansökan. Åklagaren har anfört i huvudsak följande. Det fanns information om att målsäganden hade skrivit något i datorn som var viktigt i bevishänseende. Det gick att anta att datorn hade använts av den misstänkta personen, men det framgår inte av ansökan eller underlaget till ansökan. Att ansökan var riktad mot målsäganden uppmärksammades inte av Polismyndigheten, åklagaren eller domstolen. Polismyndigheten verkställde aldrig tillståndet då det några dagar efter beslutet ansågs obehövligt.

Nämnden konstaterar att det i ansökan med tillhörande underlag saknas nödvändigt samband mellan den misstänkte och det informationssystem som den hemliga dataavläsningen avser. Att, som åklagaren i efterhand har anfört, den misstänkte kan ha använt målsägandens dator ändrar inte det förhållandet. Följaktligen har ansökan om hemlig dataavläsning, utan stöd i lag, riktats mot den avlidna målsäganden. Nämnden har förståelse för behovet av att få tillgång till innehåll i målsägandens dator men ser allvarligt på att ansökan om hemlig dataavläsning saknat laglig grund.

3.2. Uppgiftstyper och tid som verkställighet får ske

I sammanhanget vill nämnden påpeka att det inte är möjligt att ta del av innehåll i ett e-postmeddelande genom hemlig dataavläsning som avser kommunikationsövervakningsuppgifter.¹ Vidare kan nämnas att det i ett tillstånd till hemlig dataavläsning ska anges under vilken tid tillståndet får verkställas, inte vilken tid tillståndet avser. Begränsningar för hur gamla uppgifter som får inhämtas ska i stället anges genom villkor.² Nämnden ser positivt på åtgärder som begränsar integritetsintrånget men vill framhålla vikten av att åklagaren vid en ansökan om hemlig dataavläsning har tillräcklig kunskap om förutsättningarna för användningen av tvångsmedlet.

4. Beslut

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Eva Melander Tell, Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Anna Ekström, Matheus Enholm, Jon Karlfeldt och Per Schöldberg (enhälligt).

Föredragande: Johanna Herder Toll

Expedition till:

Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Uddevalla

För kännedom till:

Åklagarmyndigheten, tillsynsavdelningen

¹ Jfr 1 § lagen om hemlig dataavläsning och prop. 2019/20:64 s. 212.

² Se prop. 2024/25:51 s. 55 och 83.